

Xây dựng kế hoạch bài dạy cho phần mở đầu môn Toán bậc tiểu học

Bùi Hùng Vương*

*ThS, Khoa Công nghệ thông tin, Đại học Nguyễn Tất Thành
Received: 10/6/2024; Accepted: 16/6/2024; Published: 27/6/2024

Abstract: Developing a beginning for each elementary mathematics lesson plan The construction of problems for the beginning of some elementary math lessons will be covered in this article. Attempts to pique students' curiosity and interest in learning.

Keywords: Introduce a Math Class, maths lesson plan, mathematic.

1. Đặt vấn đề

Thực tế tại nhiều trường phổ thông cho thấy môn Toán là một trong những môn học khó và ít được HS yêu thích. Tại Hội nghị Toán học toàn quốc lần thứ X, Bộ trưởng Bộ GD &ĐT Nguyễn Kim Sơn đã phát biểu: “phải làm sao để HS không thấy sợ toán mà cảm thấy yêu thích môn toán, cảm thấy môn toán là hữu ích cho mình và cần phải học”. Trong CTGDPT 2018, định hướng về phương pháp giáo dục cũng nêu rõ: “Các môn học và hoạt động giáo dục trong nhà trường áp dụng các phương pháp tích cực hoá hoạt động của HS, trong đó GV đóng vai trò tổ chức, hướng dẫn hoạt động cho HS, tạo môi trường học tập thân thiện và những tình huống có vấn đề để khuyến khích HS tích cực tham gia vào các hoạt động học tập, tự phát hiện năng lực, nguyện vọng của bản thân, rèn luyện thói quen và khả năng tự học, phát huy tiềm năng và những kiến thức, kỹ năng đã tích lũy được để phát triển”.

Để tạo sự hứng thú, kích thích khả năng tự học cho HS đòi hỏi rất nhiều yếu tố từ người GV. Trong đó việc lập kế hoạch bài dạy cho phần khởi động là một trong những yếu tố rất quan trọng để khơi gợi sự tò mò, hứng thú trong suốt tiết dạy.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở lý luận

Để thu hút HS ngay từ những phút đầu tiên đòi hỏi nhiều yếu tố ở người GV. Trước hết về tác phong, trang phục, đầu tóc, nụ cười, cử chỉ, giọng nói,... tất cả phải lịch sự, thân thiện nhưng nghiêm túc. Tiếp đến là mở đầu bài giảng phải thật cuốn hút bằng nhiều phương pháp khác nhau nhưng phải đảm bảo định hướng được nội dung bài học. Để làm được điều này người GV cần lưu ý các nguyên tắc trong việc thiết kế bài dạy.

2.2. Nguyên tắc dạy học

Liên hệ đến thực tế

Những gì được dạy trên lớp phải gắn với cuộc sống bên ngoài, ở quá khứ, hiện tại và tương lai của học sinh. Một trong những cách mở bài tốt là đưa ra ví dụ liên quan đến cuộc sống hằng ngày của học sinh. Những ví dụ như vậy sẽ khiến học sinh tò mò và cảm thấy giờ học gần gũi và hữu ích. Từ đó tạo cho học sinh hứng thú, tự giác học tập. Điều này sẽ hiệu quả hơn nhiều so với cách thức giục, ép buộc các em.

Thực quan hoá: Khi thiết kế bài dạy giáo viên nên cho học sinh xem nhiều hình ảnh minh hoạ, học sinh sẽ dễ hiểu và thấy bài học thú vị hơn.

Khuyến khích người học tự làm: Ở phần khởi động GV nên kết hợp linh động nhiều phương pháp, trong đó phải có hoạt động cho học sinh tự làm.

Dạy học thông qua giải quyết vấn đề

Vấn đề là gì? Vấn đề là bất cứ hoạt động hay bài tập nào mà học sinh không được dạy trước các phương pháp hay công thức giải sẵn.

Thay đổi vai trò của vấn đề

Dạy học truyền thống	Dạy học theo định hướng mới
<ul style="list-style-type: none">- Dạy các kiến thức kỹ năng cần có để giải quyết vấn đề. Tức là mọi HS đều có kiến thức để hiểu các giải thích của GV. HS không thấy mối liên hệ của bài tập với các kiến thức kỹ năng cũ, không rèn luyện được khả năng tự giải quyết vấn đề mới.- GV chỉ trình bày một phương pháp. HS nghĩ rằng chỉ có một phương pháp giải. Đặt HS vào thế bị động.- HS quen với các quy tắc giải do được hướng dẫn kỹ từng bước, độ độ không cố gắng tự giải quyết vấn đề mới.	<ul style="list-style-type: none">- Giúp HS tiếp cận vấn đề mới thông qua việc ôn lại kiến thức cũ và cung cấp một bối cảnh có nền tảng là những kinh nghiệm quen thuộc đối với HS. Tập trung sự chú ý của HS vào các kết nối, đào sâu sự hiểu biết của HS- Gợi mở tình huống và cho HS có thể hiểu vấn đề theo cách tiếp cận riêng của mình, có thể mở rộng và rút kinh nghiệm từ những HS khác.- Phát triển niềm tin của HS vào khả năng giải quyết vấn đề của bản thân.

Cấu trúc phần mở đầu cho một bài mới

Phần mở đầu của một bài dạy có 2 phần. Phần 1 là phần ôn lại kiến thức cũ và phần 2 là phần khởi động.

Phần ôn lại kiến thức cũ: Phần này giúp HS tái hiện các kiến thức đã học sẽ được sử dụng trong bài mới. Cần lựa chọn những kiến thức phù hợp để tái

hiện. Kiến thức phù hợp là kiến thức cần có để hỗ trợ cho bài mới, kiến thức có kết nối với ý tưởng trong bài mới.

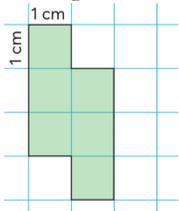
Phần khởi động: giúp HS tìm tòi, phát hiện, suy luận để giải quyết vấn đề của bài học. Để đảm bảo thời gian lên lớp, phần này nên thiết kế dựa trên phần ôn lại kiến thức cũ.

Thiết kế bài dạy cho phần mở đầu bài “Diện tích hình chữ nhật”

❖ Hoạt động ôn lại kiến thức cũ

* Mục tiêu: Tái hiện lại khái niệm 1 xăng-ti-mét vuông. Cách đếm số ô vuông có cạnh 1 cm để tính diện tích của một hình đặc biệt.

* Cách tiến hành:

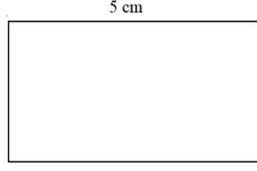
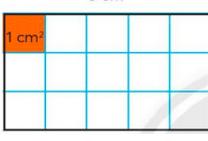
Hoạt động dạy học	Câu trả lời mong đợi
<p>Giáo viên đặt câu hỏi:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ở bài trước các em đã được học một đơn vị để đo diện tích. Đó là gì? <p>Giáo viên dùng bảng phụ hoặc chiếu hình ảnh minh họa cho 1 xăng-ti-mét vuông.</p> <p>1 cm 1 cm² 1 cm</p> <ul style="list-style-type: none"> Quan sát và cho biết hình sau có diện tích bao nhiêu xăng-ti-mét vuông? 	<ul style="list-style-type: none"> Xăng-ti-mét vuông. 6 xăng-ti-mét vuông.

❖ Hoạt động hình thành kiến thức mới

* Mục tiêu: Hình thành quy tắc tính diện tích hình chữ nhật.

* Cách tiến hành:

Hoạt động dạy học	Câu trả lời mong đợi
<ul style="list-style-type: none"> Dẫn dắt vào bài mới: <p>Giáo viên trình chiếu bài toán:</p> <p>Ba mẹ Lan muốn sơn lại bức tường trong phòng khách. Tiệm nước sơn cho biết rằng 1 lít nước sơn sơn được 5 mét vuông. Hỏi ba mẹ Lan cần mua bao nhiêu lít nước sơn?</p> 	
<ul style="list-style-type: none"> GV đặt câu hỏi gợi mở cho HS: Như vậy ba mẹ Lan cần làm gì để biết được mình cần mua bao nhiêu lít nước sơn? Tùy vào câu trả lời của HS, GV định hướng dẫn dắt HS vào bài mới. Hình thành công thức tính diện tích hình chữ nhật. 	<ul style="list-style-type: none"> Ba mẹ Lan cần tính được diện tích bức tường.

<ul style="list-style-type: none"> GV phát cho mỗi HS một miếng bìa phẳng hình chữ nhật. Và nói chúng ta hãy cùng nhau tìm cách tính diện tích miếng bìa này. 	
<ul style="list-style-type: none"> GV đặt câu hỏi gợi mở cho HS: chúng ta đã có kiến thức nào liên quan đến diện tích đã nhắc lại ở đầu buổi học? (Trên bảng vẫn còn lưu lại phần ôn lại kiến thức cũ để học sinh xem). GV tiếp tục đặt câu hỏi gợi mở: dựa vào kiến thức ta đã có, các em hãy suy nghĩ xem chúng ta sẽ làm gì để tính được diện tích của miếng bìa? <p>Tùy vào câu trả lời của HS, GV định hướng, dẫn dắt học sinh chia miếng bìa thành 15 ô vuông như sau (cho HS tự chia):</p> 	<ul style="list-style-type: none"> Mỗi ô hình vuông cạnh 1 cm có diện tích là 1 cm². Chia miếng bìa thành các ô vuông có cạnh là 1 cm.
<ul style="list-style-type: none"> GV tiếp tục đặt câu hỏi gợi mở: Nhìn vào hình, theo các em diện tích miếng bìa đã tính được chưa? Tính như thế nào? 	<ul style="list-style-type: none"> Diện tích miếng bìa là tổng số ô vuông và bằng 15 cm².
<ul style="list-style-type: none"> GV hỏi cách để đếm số ô vuông. Tùy vào câu trả lời của học sinh mà GV dẫn dắt đến câu trả lời theo mong đợi từ đó hình thành công thức tính diện tích hình chữ nhật: Muốn tính diện tích hình chữ nhật ta lấy chiều dài nhân với chiều rộng (cùng đơn vị đo). 	<ul style="list-style-type: none"> Lấy số ô hàng ngang nhân số ô hàng dọc.

3. Kết luận.

Bài toán mở đầu dẫn dắt vào bài mới có yếu tố thực tiễn, gần gũi với cuộc sống thường ngày của các em sẽ tạo cho các em hứng thú tìm hiểu vấn đề mới. Sau khi đã xong bài mới giáo viên sẽ cho học sinh quay lại giải quyết bài toán mở đầu là hoàn thành bài dạy một cách thuyết phục. Trong hoạt động hình thành kiến thức mới không phải lúc nào học sinh cũng trả lời câu hỏi như giáo viên mong muốn. Tuy nhiên đó cũng là cơ hội để học sinh tiếp cận vấn đề theo cách riêng, không bị áp đặt bởi một khuôn mẫu có sẵn.

Tài liệu tham khảo

- Nguyễn Thị Thu Thủy, Nguyễn Thị Ngọc Diệp, Dương Thị Thu Thảo (2021), “Giáo trình dạy học tích cực ở Tiểu học”, NXB Đại học Quảng Nam, Đà Nẵng.
- Phạm Minh Phương, Phạm Thị Thuý (2012). Cẩm nang Phương pháp sư phạm, NXB Tổng hợp, TP.HCM.
- Trần Nam Dũng (chủ biên) (2022). Sách Toán 3 tập 2, NXB GD Việt Nam.